שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד כא־כב) לאחר הפסוק 'וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה
אָדָם יוּמָת', 'מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם' – דין שוה יהיה לדיני ממונות
ולדיני נפשות, וכשם שדיני נפשות הן בדרישה וחקירה, אף דיני
ממונות הן בדרישה וחקירה. וּמַה טַּעַם אָמְרוּ חכמים שבדיני
מָמוֹנוֹת לֹא בָּעְיָנַן [־אין צריך] דִּרְישָׁה וַחֲקִירָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנָּעֵל דֶּלֶת
בִּפְנֵי לְוִין – כדי שאנשים לא ימנעו מלהלוות, מחשש שמא יכפור
הלוה בהלואה, ועידי ההלואה יטעו בדרישות וחקירות ולא
ימצאו דבריהם מכוונים, ויפסיד את מעותיו. ומטעם זה של רבי
חנינא גם תיקנו שהמלוה אינו צריך לחזור אחרי בית דין של
מומחין דווקא, וזאת כדי שלא ימנע מלהלות מחשש שיכפור
הלוה ולא ימצא דיינים מומחים שיחייבוהו לשלם. מקשה הגמרא:
אֶלָּא מֵעַתָּה שתיקנו חכמים שהדיוטות כשרים לדון, נמצא
שיורדים הם לדון ברשות, ואם כך כאשר טָעוּ ההדיוטות בפסק
הדין, והפסידו לאחד מן הנידונים, צריך להיות הדין שלֹא יְשַׁלְּמוּ
הדיינים למי שהפסידו לו, כפי שהדין בדיין מומחה שטעה,
שמאחר ודן ברשות פטור מלשלם, והרי להלן (לג.) מבואר שדווקא
מומחה שטעה פטור, אך דיין שאינו מומחה שטעה, משלם מכיסו
לזה שהפסיד לו. מתרצת הגמרא: אם יפטרו את הדיינים מלשלם
אם טעו, כָּל שֶׁכֵּן שעל ידי כך אַתָּה נוֹעֵל דֶּלֶת בִּפְנֵי לְוִין – אנשים
ימנעו מלהלוות, מחשש שמא כאשר הלוה יכפור ויתביעוהו לדין,
יטעה הדיין בדין ויפטרנו, ואף שיוכיח שטעה לא יצטרך לשלם.

הגמרא חוזרת להקשות על רבי אבהו שפירש את המשנה שאף
בהודאות והלואות צריך שלשה אלא שאינן צריך להיות 'מומחין':
מקשה הגמרא: אִי הָכִי שגם בהודאות והלואות צריכים שלשה,
אלא שגם הדיוטות כשרים, מדוע פירש בדוחק את דברי המשנה
'דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה' שגזילות וחבלות
הוא פירוש לדיני ממונות, הלא ניתן לפרש דִּתְרֵתֵי קָתָנֵי – שכתבה
המשנה שני דינים נפרדים, דין אחד, דִּינֵי מָמוֹנוֹת, דהיינו הודאות
והלואות, נידונים בִּשְׁלֹשָׁה אפילו הֶדְיוֹטוֹת. ודין שני, גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת
נידונים בִּשְׁלֹשָׁה מוּמְחִין דווקא. וְעוֹד קשה, אם 'גזילות וחבלות
בשלשה' הוא פירוש ל'דיני ממונות בשלשה', שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה לָמָּה
לִי – לשם מה כפלה המשנה לכתוב פעמיים 'שלשה', היה לה
לכתוב 'דיני ממונות שהן גזילות וחבלות בשלשה.

הגמרא מפרשת את דברי המשנה באופן אחר: אֶלָּא אָמַר רָבָא,
תַּרְתֵּי קָתָנֵי – אכן נאמרו במשנה שני דינים נפרדים, אחד, שדיני
ממונות שהן הודאות והלואות נידונים בשלשה הדיוטות, והשני,
שגזילות וחבלות נידונים בשלשה מומחים. והטעם שבהודאות
והלואות אין צריך שיהיו הדיינים מומחין, מִשּׁוּם דְּרַבִּי חֲנִינָא – כפי
שביאר רבי חנינא את הדין שאין צריך בדיני ממונות דרישה
וחקירה, מטעם שלא תנעול דלת בפני לווין, ומטעם זה אף אין
צריך שיהיו הדיינים מומחין.

הגמרא מביאה את דעת רב אחא הסובר שבהודאות והלואות
מדאורייתא אין צריך שלשה דיינים: רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא
אָמַר, מִדְּאוֹרַיְיתָא חַד נַמֵי כָּשֵׁר – גם דיין אחד כשר בהודאות
והלואות, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט טו) 'בְּצֶדֶק תִּשְׁפּוֹט עֲמִיתֶךָ' בלשון יחיד,
ומשמע שאחד כשר לשפוט, אֶלָּא גזירת חכמים היא זו שצריך
לדון בפני שלשה מִשּׁוּם יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת – כדי שלא יבואו לדון בפני
דיין שהוא מאלו התגרים היושבים תמיד בחנות ואינם בקיאים
בדינים, ומתוך כך יכול לטעות לזכות את החייב או לחייב את
הזכאי. מקשה הגמרא: מה הועילו חכמים בכך שתיקנו לדון בפני
שלשה, אֲטוּ בְּהָלָתָא מִי לֵא הָווּ יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת – האם בשלשה שידון
בפניהם אין לחשוש שכולם יהיו יושבי קרנות. מתרצת הגמרא: אִי
אֶפְשָׁר דְּלֵית בְּהוּ חַד דְּנָמִיר – לא יתכן שלא יהיה אחד מהם שלמד
מן החכמים ומהדיינים הלכות הלואה. מקשה הגמרא: אֶלָּא מֵעַתָּה
שמן התורה הדיוטות כשרים לדון, ונמצא שדנים ברשות, אם טָעוּ
ההדיוטות בפסק הדין, והפסידו את אחד מהנידונים, לֹא יְשַׁלְּמוּ –
לא יצטרכו לשלם לו, כדין דיין מומחה שפטור מלשלם כיון שדן
ברשות, והרי מבואר להלן (לג.) שדיין שאינו מומחה שטעה, משלם
מכיסו לזה שהפסיד לו. מתרצת הגמרא: אם נפטור אותם כדיינים
שנטלו רשות, כָּל שֶׁכֵּן דִּנְפִישִׁי יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת – ודאי שיהיו מצויים
יותר יושבי קרנות שיסכימו ללמוד דיני הלואה ולדון אף שלא יהיו
בקיאים, שלא יחששו שאם יטעו יצטרכו לשלם.

מבררת הגמרא: מַאי אִיכָּא – איזה הבדל יוצא להלכה בֵּין רָבָא
לְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא, הלא סוף סוף שניהם מודים שדיני
הלואות נידונים בשלשה הדיוטות. מבארת הגמרא: אִיכָּא בֵּינַייְהוּ
– ההבדל ביניהם הוא בדין דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, שבדיעבד שָׁנִים שָׁדָנוּ
דיני הלואה, דִּינֵיהֶן דִּין – יש תוקף לפסק שפסקו, אֶלָּא שֶׁנִּקְרְאוּ
אותם שני הדיינים 'בַּיִת דִּין חָצוּף' – בית דין שעברו על מה שתיקנו
חכמים לדון דווקא בפני שלשה. לְרָבָא הסובר שמן התורה צריך
שלשה דיינים, לֵית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, ושנים שדנו לא עשו כלום. לְרַב
אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא הסובר שחכמים הצריכו שלשה דיינים, אִית
לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, שבדיעבד מתקיים הדין גם בפחות משלשה.

שנינו במשנה: נָזַק וַחֲצִי נָזַק וְכוּ' בשלשה. שואלת הגמרא: נָזַק
הַיְינוּ חֲבָלוֹת – הלא נזק כלול במה שנאמר שהחובל בחבירו נידון
בשלשה, שהרי הוא אחד מהחיובים שעליו לשלם. משיבה
הגמרא: מְשׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵי חֲצִי נָזַק – כיון שהתנא רצה
לכתוב במשנה את דין 'חצי נזק' שמשלם שור תם שנגח, תָּנֵי נַמֵי
– הוא כתב אגב כך גם דין נָזַק שָׁלֵם.

שואלת הגמרא: חֲצִי נָזַק של שור תם נַמֵי הַיְינוּ חֲבָלוֹת – גם הם
כלולים בחבלות, שהרי שור תם משלם על מה שחבל והזיק חצי
נזק, ואף חצי נזק לא היה לו לתנא להזכיר לאחר שכבר שנה דין
חבלות. מיישבת הגמרא: תָּנָא מָמוֹנָא וְקָתָנֵי קְנָסָא – התנא שנה דין
תשלומי 'חבלות' שהם חיוב 'ממון', שדין הוא שישלם את מה
שהפחית את שווי הנחבל, וכתב את דין 'חצי נזק' בפני עצמו,
שאינו חיוב ממוני אלא 'קנס' שקנסתו התורה כדי שישמור על
שורו, ואגב כך כתב גם 'נזק שלם'.

מקשה הגמרא: הָנֵיחָא – תירוץ זה מובן לְמַאן דְּאָמַר פַּלְגָא נִיזְקָא
קְנָסָא – שמה שחייבה התורה לשלם חצי נזק על נגיחת שור תם
אינו מן הדין, אלא נחשב לתשלום קנס, ולכן נכתב דין חצי נזק
בפני עצמו, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר פַּלְגָא נִיזְקָא מָמוֹנָא – שתשלום חצי
נזק חיוב ממון הוא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – איזו סיבה יש לומר מדוע
התנא נקט נזק וחצי נזק אף שכבר נכללו ב'חבלות'.

הגמרא עונה תירוץ אחר: אֶלָּא, אַיידֵי דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵי – אגב זה
שהתנא רצה לכתוב במשנה את דין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה
וַחֲמִשָּׁה שאינם כלולים ב'חבלות', משום דְּמָמוֹן

---

אנחה יהודית הבאה חס־ושלום בסיבת לא טוב גשמי – גם היא תשובה גדולה.

אנחה בעקבות לא טוב רוחני – היא ודאי וודאי תשובה מעולה.

האנחה מחלצת מעומק רע, ומציבה במעמד טוב.

**היום יום ג תמוז**

שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּלֵּם בְּרֹאשׁ הוּא – שאינו משלם רק את הקרן שהוא שווי הגניבה, אלא יותר, תָּנָא נָמֵי תשלומי חֲצִי נֵזֶק, דְּמָמוֹן שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּלֵּם בְּרֹאשׁ הוּא – שאינו משלם את הקרן שהוא הנזק, אלא פחות ממנו, וְאֵידֵי דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵא – ואגב שרצה להשמיענו חֲצִי נֵזֶק, תָּנָא נָמֵי נֵזֶק.

מבררת הגמרא: שְׁלָשָׁה מְנָלָן – מנין לנו שדיני ממונות הם בשלשה דיינים. מבארת הגמרא: דְּתָנוּ רַבָּנָן, ממה שנאמר בשומר שטוען שהפקדון נגנב (שמות כב ז) 'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים' – שיבוא לפני הדיין לדין, חֲרֵי למדנו כָּאן דיין אֶחָד, ומזה שנאמר שוב (שם ח) 'עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם' – שיביאו את טענותיהם לדיין, חֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, ומזה שנאמר שוב 'אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים' – לפי מה שיחייב אותו הדיין (ישלם), חֲרֵי כָּאן שְׁלָשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי יאשִׁיָּה. רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר, ה'אלהים' שנאמר ראשון בפרשה, תְּחִילָּה נֶאֱמַר, וְאֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת – הפסוק שכתוב תחילה, הוא הפסוק שממנו לומדים את עיקר הדין שצריך מומחים, ולכן אין לדרשו לענין מנין הדיינים, אֶלָּא לומדים כך, ממה שנאמר 'עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם', חֲרֵי כָּאן דיין אֶחָד, ומזה שנאמר 'אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים', חֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, וכיון שאין עושים בֵּית דִּין שָׁקוּל – שמספר הדיינים שבו שוה בזוגות, לכן מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד דיין אֶחָד, חֲרֵי כָּאן שְׁלָשָׁה.

מבררת הגמרא: נֵימָא – האם נאמר שבְּדוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת קָמִיפַּלְגִי – שרבי יאשיה ורבי יונתן חולקים בכל מקום שלמדים לפי מספר הפעמים שהווכר בתורה, האם ניתן לדרוש גם את הפסוק הראשון, דְּתַנְיָא [ר' יאשיה] סָבַר, דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, וְתַנְיָא [ר' יונתן] סָבַר, אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת. דוחה הגמרא: לֹא, דִּכְווּלֵי עָלְמָא סוברים שבכל מקום אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, ורק כאן אָמַר לָךְ רַבִּי יאשִׁיָּה שיש טעם מיוחד לדרוש גם את הפסוק הראשון למנין, שאם הפסוק נאמר רק ללמד את עיקר הדין שצריך מומחים, אִם כֵּן, נֵימָא קְרָא 'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הַשֹּׁפֵט' – שהפסוק יאמר לשון 'שופט' ולא 'אלהים', מַאי 'אֶל הָאֱלֹהִים', שְׁמַע מִינָּהּ שהפסוק בא גם לְמֵינְיָנָא – ללמדנו על מנין הדיינים, שיהיו שלשה. מבארת הגמרא: וְרַבִּי יוֹנָתָן לא חש לדיוק זה ולדרוש את הפסוק הראשון למנין, שכן מה שכתבה התורה 'אלהים' לִישָׁנָא דְּעָלְמָא נָקֵט – נקטה את הלשון הרגיל בפי בני אדם, כְּדַאֲמְרֵי אינְשֵׁי – כמו שרגילים אנשים לומר, 'מַאן דְּאִית לֵיהּ דִּינָא לֵיקְרַב לְגַבֵּי דַּיָּינָא' – מי שיש לו דין לדון, ילך לפני דיין המומחה, ו'אלהים' משמע דיין מומחה.

מקשה הגמרא: וְרַבִּי יאשִׁיָּה שמצריך פסוק על דיין שלישי, וכי לֵית לֵיהּ – האם אינו סובר שצריך בֵּית דִּין נוֹטֶה – שיהיה אפשר לקיים בו הטיה אחרי הרוב, אלא מכשיר הוא בית דין של ארבעה או ששה, וְהָתַנְיָא בברייתא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר 'לְנִטּוֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת' (שמות כג ב), הַתּוֹרָה אָמְרָה, עֲשֵׂה לְךָ בֵּית דִּין נוֹטֶה – שאפשר לקיים בו הטיה אחרי הרוב, ונמצא שבית דין שאינו נוטה פסול מן התורה. מתרצת הגמרא: רבי יאשיה סָבַר לָהּ כְּדעת רַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר שסנהדרין גדולה היתה של שִׁבְעִים דיינים שהוא מנין זוגי, משום שאין צריך בית דין נוטה. דְּתָנַן במשנתינו, סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה הָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד דיינים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, של שִׁבְעִים.

מקשה הגמרא: כיצד מתורצת שיטת רבי יאשיה על פי שיטת רבי יהודה, אֵימַר דִּשְׁמַעְתָּ לֵיהּ – הרי כל מה ששמעת שלְּרַבִּי יְהוּדָה אין צריך בית דין נוטה, הוא דווקא בְּסַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה, דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה – שכך הוא דורש מן הפסוק, אולם בְּשֶׁאַר בֵּי דִּינָא, מִי שְׁמַעְתָּ לֵיהּ – האם גם שמעת שסובר שאין צריך בית דין נוטה. הגמרא ממשיכה ושואלת: וְכִי תֵּימָא שלרבי יהודה לֹא שָׁנָא בין סנהדרין גדולה לשאר בתי דינים, וְהָתַנַן במשנתינו, סְמִיכַת זְקֵנִים על פר העלם דבר של ציבור, וַעֲרִיפַת עֶגְלָה, נעשית בְּשִׁלְשָׁה זקנים, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּחֲמִשָּׁה. וְאָמְרִינַן לבאר מַאי מַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, שנאמר בפרשת פר העלם דבר (ויקרא ד טו) 'וְזָקְנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר', תיבת 'וְסָמְכוּ' משמע שְׁנַיִם, וכן תיבת 'זְקֵנֵי' משמע שְׁנַיִם, הרי כאן ארבע, וְכיון שאין עושים בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד, חֲרֵי כָּאן חֲמִשָּׁה. הרי שרבי יהודה סובר שבשאר בתי דינים אין עושים בית דין שקול. מתרצת הגמרא: דְּרַבִּי יאשִׁיָּה עֲדִיפָא – חיזק את דבריו יותר מִדְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאִילּוּ רַבִּי יְהוּדָה, דווקא בְּסַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה הוּא דְּלֵית לֵיהּ צורך שיהא בית דין נוטה, הָא בְּשְׁאַר בֵּי דִּינָא אִית לֵיהּ שצריך בית דין נוטה. וְרַבִּי יאשִׁיָּה, בְּשְׁאַר בֵּי דִּינָא נָמֵי לֵית לֵיהּ – גם כן אינו סובר שצריך בית דין נוטה.

שואלת הגמרא: וְאֶלָּא הַאי 'לִנְטוֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת', שממנו למדו שצריך בית דין נוטה, מַאי עֲבִיד לֵיהּ – לאיזה ענין דורש אותו רבי יאשיה. משיבה הגמרא: מוֹקִים לָהּ – מעמיד פסוק זה בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, שבהן צריך בית דין נוטה, כדי שיתקיים בו הטיה לטובה על פי אחר כמבואר במשנה (ב.), אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת לֹא, ולכן הצריך פסוק נוסף ללמוד על דיין שלישי.

מבררת הגמרא: אֶלָּא, הָא דְּתַנַן במשנה להלן (כט:), היו שְׁנַיִם מן הדיינים אוֹמְרִים פלוני זַכַּאי וְדיין אֶחָד אוֹמֵר חַיָּיב, הרי הוא זַכַּאי, ואם היו שְׁנַיִם אוֹמְרִים חַיָּיב וְאֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי, הרי הוא חַיָּיב. נֵימָא דִּלְא כְּרַבִּי יאשִׁיָּה, שלדבריו מה שצריך דיין שלישי נלמד מפסוק, ולא משום הצורך בדעת נוטה, ויש מקום לומר שפסק הדין צריך להיות על ידי שלשתם בדעה אחת. דוחה הגמרא: אֲפִילּוּ תֵּימָא – ניתן לומר שדין זה שפוסקים כמו הרוב אף שהם שנים, הוא אפילו לשיטת רַבִּי יאשִׁיָּה, שכן מַיְּתֵי לָהּ – לומד הוא זאת בְּקַל וְחוֹמֶר מִדִּינֵי נְפָשׁוֹת, וּמַה דִּינֵי נְפָשׁוֹת דַּהֲמִירֵי – שהם חמורים, אָמַר רַחֲמָנָא וֵילֵךְ בָּתַר רוּבָּא – לך אחרי הרוב, שנאמר 'אחרי רבים להטות', דִּינֵי מָמוֹנוֹת הקלים לֹא כָּל שֶׁכֵּן שנפסוק בהם לפי הרוב.

הגמרא מביאה שיטה נוספת בענין מנין הדיינים בדיני ממונות: תָּנוּ רַבָּנָן, דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלָשָׁה. רַבִּי אוֹמֵר, בַּחֲמִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הַדִּין בִּשְׁלָשָׁה, שהם הרוב מתוך החמשה. שואלת הגמרא: אֲטוּ בַּתְלָתָא – וכי כשדנים בפני שלשה מִי לֹא נָמֵר דִּינָא בְּתֵרֵי – האם לא נגמר הדין על פי רוב, אף כשהם שנים. מיישבת הגמרא: הָכִי קָאָמַר, מִפְּנֵי שצריך שֶׁגְּמַר הַדִּין יהיה בְּפסק והכרעה של שְׁלָשָׁה דיינים, אבל כשדנים בפני שלשה, פעמים שהדין נגמר רק על פי דעת שנים. מדייקת מכך הגמרא: אַלְמָא קָסָבַר – מביאור זה מוכח שרבי סובר דְּתַלְתָא כִּי כְּתֵיבִי, בְּגְמַר דִּינָא כְּתֵיבִי – ששלשת הדיינים שנכתבו בתורה, נכתבו ללמדנו על גמר הדין, שיוכרע הדין על פי שלשה. הגמרא דוחה ביאור זה: מְנַדַּח בָּהּ רַבִּי אַבָּהוּ – רבי אבהו גינה וביטל את הביאור שביארנו בדברי רבי, ותמה, אֶלָּא מֵעַתָּה שהמנין שהווכר בתורה נאמר לענין גמר הדין, ובכדי שיגמר הדין על פי רוב של שלשה, תְּהֵא סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה שנאמרו בה שבעים ואחת, צְרִיכָה בתחילת הדין מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְאֶחָד דיינים, כְּדֵי שֶׁיְּגְמַר הַדִּין בְּרוּב של שִׁבְעִים וְאֶחָד. וכמו כן תְּהֵא סַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה שנאמרו בה עשרים ושלשה, צְרִיכָה בתחילת הדין אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה דיינים, כְּדֵי שֶׁיְּגְמַר הַדִּין בְּרוּב של שְׁלָשָׁה וְעֶשְׂרִים. מסיים רבי אבהו, אֶלָּא בהכרח שמנין הדיינים שאמרה תורה הוא בתחילת הדין, שבסנהדרין גדולה 'אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ' אַמַּאי רַחֲמָנָא (במדבר יא טז), והכוונה שמִשְּׁעַת אֲסִיפָּה – כשנאספים לדין יהיו שִׁבְעִים, ולא שיגמר הדין בשבעים. וכמו כן הפסוק (שם לה כה-כה) 'וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה' שמלמדנו שסנהדרין קטנה היא של עשרים ושלשה דיינים, נַמִּי הכוונה שמִּשְּׁעַת שְׁפִיטַת הָעֵדָה – בזמן המשפט, יהיו עשרים ושלשה, ולא שיגמר הדין בעשרים ושלשה. הָכִי נָמֵי מה שנאמר בדיני ממונות (שמות כב ז) 'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים' שמלמדנו שניידון בפני שלשה, מַשְּׁעַת קְרִיבָה לדין יהיו שְׁלָשָׁה, ולא שיגמר הדין בשלשה.

הגמרא מבארת באופן אחר את שיטת רבי שמצריך חמשה דיינים: אֶלָּא, הֵיכִי מַעְמָא דְּרַבִּי, ממה שנאמר (שם כב ח) 'אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים' בלשון רבים, משמע תְּרֵי – שני דיינים, ומעתה יש ללמוד בגזירה שוה להביא עוד שנים, שכן נֶאֱמַר 'אֱלֹהִים' לְמַטָּה – בפסוק האמור 'יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים', וְנֶאֱמַר אֱלֹהִים לְמַעְלָה – בפסוק לפניו, 'עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא', מָה 'אלהים' האמור לְמַטָּה שְׁנַיִם, אַף 'אלהים' האמור לְמַעְלָה שְׁנַיִם, הרי ארבעה. וְכיון שאין עושים בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד, חֲרֵי כָּאן חֲמִשָּׁה. הרי שרבי יהודה